

VERSLAG VAN HET MONDELING OVERLEG

No. 8

Na bestudering van de Memorie van Antwoord en het Gewijzigd Ontwerp van Wet achtte de commissie het wenselijk nader met de Regering in overleg te treden. Bij dit overleg, dat op 6 Mei 1955 mondeling plaats vond, was de Minister van Justitie vergezeld van de heren mr P. Eijssen, raadadviseur in algemene dienst, mr O. W. van Ewijk, raadadviseur, en mr J. M. Polak, tijdelijk hoofdambtenaar, allen verbonden aan zijn Departement. Nadat de commissie de uitkomsten van dit eerste overleg had overwogen, vond op 5 Juli 1955 nog een tweede mondeling overleg plaats in tegenwoordigheid van dezelfde heren.

Van de uitkomsten van dit overleg, zowel het eerste als het tweede, wordt in het onderstaande mededeling gedaan. Waar in het onderstaande artikelen zonder nadere aanduiding vermeld worden, zijn daarmee de artikelen van het gewijzigd ontwerp van wet bedoeld.

Eenvoud in het systeem van het ontwerp. Enige leden der commissie bleken van mening, dat het gewijzigde ontwerp niet voldoet aan de vereisten van eenvoud en overzichtelijkheid, die aan de nieuwe burgerlijke wetgeving gesteld dienen te worden. In het bijzonder het wettelijk stelsel van algehele gemeenschap van goederen behoort huns inziens zo eenvoudig mogelijk te zijn; dus zo min mogelijk regels met zo min mogelijk uitzonderingen. Daarnaast behoren de echtelieden vrijheid te hebben om hun huwelijksvermogensrecht te regelen zoals zij dit zelf verkiezen, zowel vóór als staande huwelijk. De wettelijke algehele gemeenschap behoort te gelden in de maatschappelijke verhoudingen, zoals deze door de overgrote meerderheid van de bevolking worden gevoeld en feitelijk worden beleefd, doch deze verhoudingen kunnen door een minderheid der bevolking geheel anders worden gezien, zodat om die reden de vrijheid tot het maken van afwijkende regelingen zo groot mogelijk dient te zijn.

Ten einde de gedachten voor een eenvoudig en overzichtelijk wettelijk stelsel van algehele gemeenschap van goederen te bepalen, zouden deze leden de volgende wijzigingen van de eerste en de tweede afdeling van titel 7 in overweging willen geven:

a. Art. 174, tweede lid, B.W. vervalt.

b. Art. 175 B.W. worde gelezen:

1. De gemeenschap omvat, wat hare baten betreft, alle roerende en onroerende zaken der echtgenoten, zowel tegenwoordige als toekomstige.

2. Zaken, die worden verkregen ofwel andere rechtsgevolgen die ontstaan uit rechtshandelingen, waardoor de gemeenschap of de andere echtgenoot niet is gebonden, zijn niet gemeen.

c. Aan art. 176 B.W. worde een tweede lid toegevoegd:

Schulden, die ontstaan uit rechtshandelingen, waardoor de gemeenschap, of de andere echtgenoot niet is gebonden, zijn niet gemeen.

d. De artt. 177 en 178 B.W. kunnen vervallen.

e. Art. 179 B.W. worde gelezen:

1. De man is uitsluitend bevoegd om alle rechtshandelingen voor de gemeenschap te verrichten en daardoor de gemeenschap te binden, behoudens het doen van andere dan gebruikelijke giften en het in de volgende leden van dit artikel bepaalde.

2. De vrouw heeft deze uitsluitende bevoegdheid, ingeval van afwezigheid of ontstentenis van de man ofwel ingeval van andere gewichtige redenen, na daartoe door de kantonrechter gemachtigd te zijn.

3. De vrouw is voorts uitsluitend bevoegd om de gemeenschap te binden door rechtshandelingen betreffende onroerende zaken, te boek gestelde schepen, inschulden, effecten en andere rechten te haren name en door haar aangebracht of staande huwelijk van haar zijde in de gemeenschap gevallen, alsmede door overeenkomsten, waarbij zij zich tot het verrichten van arbeid of ten behoeve van een door haar uitgeoefend beroep of bedrijf heeft verbonden, alsook door alle rechtshandelingen uit die overeenkomst of derzelver uitvoering voortvloeiende.

4. In de gevallen waarin een der echtgenoten uitsluitend bevoegd is om voor de gemeenschap te handelen, is de gemeenschap toch gebonden door een door de onbevoegde echtgenoot verrichte rechtshandeling, indien die handeling in het belang of ten voordele van de gemeenschap of van het gezin is geweest, zomede indien de bevoegde echtgenoot de handeling uitdrukkelijk of stilzwijgend heeft goedgekeurd. Een stilzwijgende goedkeuring zal zeker geacht moeten worden te hebben plaats gehad, indien de bevoegde echtgenoot niet binnen 14 dagen nadat hij van de rechtshandeling heeft kennis gekregen of redelijkerwijze behoorde kennis te dragen, aan de derde met wien de onbevoegde echtgenoot heeft gehandeld, duidelijk heeft doen blijken, dat hij de handeling niet goedkeurt.

f. Art. 180 B.W. kan vervallen vanwege het zo juist voorgestelde tweede lid van artikel 179 B.W.

Andere leden der commissie bleken van een geheel ander gevoelen. Ook deze leden meenden evenwel, dat het gewijzigd ontwerp wel zeer ingewikkeld is geworden, zonder dat evenwel een in alle opzichten bevredigende regeling bereikt is. Vooral de kritiek van prof. Van Oven in diens beide artikelen in het N.J.B. en het W.P.N.R. van Januari jl. en die van dr. A. R. de Bruijn, eveneens in het W.P.N.R. van Januari en Februari jl. had op deze leden veel indruk gemaakt. Het gewijzigd ontwerp verbetert de wettelijke bekwaamheid der in gemeenschap gehuwde vrouw in sterke mate; de laatste stap, dat de handelingen der vrouw de gemeenschap binden, wordt echter niet gezet. Wanneer de wetgever er toe zou kunnen besluiten de beschikkingsmacht van de vrouw geheel gelijk te trekken met die van de man, zou men inderdaad een veel eenvoudiger en vooral veel doorzichtiger systeem krijgen.

Naar aanleiding van deze beschouwingen merkte de Minister in de eerste plaats op, dat eenvoudig in deze materie in uiterste consequentie niet te bereiken is. Hij herinnerde er aan, dat de wetgever zal moeten trachten twee beginselen te verwezenlijken, welke beide zijn neergelegd in door de Kamer aangenomen conclusies naar aanleiding van haar voorgelegde vraagpunten in zake het nieuwe Burgerlijk Wetboek. Deze conclusies zijn de volgende:

45. Aan de gehuwde vrouw moet volkomen handelingsbekwaamheid worden verleend.

46. De algehele gemeenschap van goederen van het huidige recht moet, behoudens enkele verbeteringen, regel blijven, doch de afwijkingsmogelijkheid daarvan moet dusdanig worden geregeld, dat aan reële belangen zoveel mogelijk tegemoet gekomen wordt.

Een combinatie van deze beide, ook door de Minister juist geachte beginselen kan niet eenvoudig zijn.

Zou men het voorstel van de eerstbedoelde leden aanvaardden, dan zou dit wel in sterke mate afwijken van het wetsontwerp. Met name zouden dan uit de regeling tal van belangrijke bepalingen verdwijnen. De voornaamste afwijkingen, zo zette de Minister uiteen, zouden de volgende zijn:

A. De man zou bevoegd zijn als borg of hoofdelijk medeschuldenaar de gemeenschap te verbinden. Zie het voorstel der bedoelde leden, artikel 179, lid 1; gewijzigd ontwerp artikel 176, lid 2.

B. De rechter zou aan de vrouw niet de bevoegdheid kunnen ontnemen om de gemeenschap te binden door overeenkomsten, waarbij zij zich tot het verrichten van arbeid of ten behoeve van een door haar uitgeoefend bedrijf of beroep heeft verbonden. Zie voorstel, artikel 179, leden 1 en 3; gewijzigd ontwerp, artikel 177.

C. Geen regeling zou worden gegeven over de aansprakelijkheid van gemeenschaps- en privégoederen. Zie gewijzigd ontwerp, artikel 178.

D. Een andere oplossing zou worden gegeven voor het geval een echtgenoot handelt, die niet bevoegd is de gemeenschap te verbinden. Zie voorstel, artikel 179, lid 4; gewijzigd ontwerp, artikel 178a.

E. De vrouw zou niet het uitsluitend bestuur over bepaalde goederen hebben, zodat de man alle goederen van de gemeenschap, ook kleren en kleinodiën van de vrouw, kan verkopen en de vrouw niet een banksaldo kan hebben, waarover zij uitsluitend zeggenschap heeft. Zie voorstel, artikel 179, lid 1; gewijzigd ontwerp, artikel 179.

F. Een andere regel zou worden gegeven voor het bestuur van onroerende goederen, schepen en niet aan toonder luidende schulden, effecten en andere rechten. Zie voorstel, artikel 179, lid 3; gewijzigd ontwerp, artikel 179a, lid 2, onder a en b.

G. De man zou bevoegd zijn zonder toestemming van de vrouw de inboedel te vervreemden, een nalatenschap of legaat te verwerpen, afstand te doen van het aandeel in een huwelijks-gemeenschap alsmede makingen of giften aan te tasten, die aan het wettelijk erfdeel van de vrouw tekortdoen, en scheiding en deling te vorderen van een boedel, waarvan een aandeel aan de vrouw is opgekomen. Zie voorstel, artikel 179, lid 1; gewijzigd ontwerp, artikel 179a, lid 2, onder c en e tot en met g.

H. De man zou niet verplicht zijn de vrouw in te lichten over de stand van zaken van de huwelijks-gemeenschap. Zie gewijzigd ontwerp, artikel 179c.

I. De z.g. rolverwisseling is niet opgenomen, tenzij deze zou liggen in artikel 179, lid 2, van de voorgestelde redactie. Zie gewijzigd ontwerp, artikel 180a.

De Minister meende, dat eenvoudig om der wille van de eenvoud geen ideaal is. Zulk een eenvoudig zou in dit geval ook schadelijk werken: de positie van de vrouw zou er door geschaad worden. Voorts vestigde de Minister er de aandacht op, dat een aantal van de regelingen, welke men bij aanvaarding van het voorstel der bedoelde leden overboord zou werpen, in het Voorlopig Verslag door de gehele commissie was gevraagd. Het was zijn streven geweest, zo merkte hij hierbij op, om overal, waar blijktens het Voorlopig Verslag de commissie in haar geheel bepaalde verlangens uitte, daaraan zoveel mogelijk tegemoet te komen, en dat bleek inderdaad over de gehele linie mogelijk. Zou een deel van de commissie nu op de in het Voorlopig Verslag uitgesproken wensen terugkomen, dan zou dit het overleg wel bemoeilijken, al erkende de Minister natuurlijk, dat een Voorlopig Verslag geen definitief oordeel inhoudt.

Het verdere betoog van de eerste groep van leden, dat echtgenoten vrijheid moeten hebben om hun huwelijksgoederenrecht te regelen zoals zij dit zelf verkiezen, zowel vóór als staande huwelijk, en dat de wettelijke algehele gemeenschap behoort te gelden in de maatschappelijke verhoudingen, zoals deze door de overgrote meerderheid van de bevolking worden

gevoeld en feitelijk beleefd, gaf de Minister tot de volgende opmerkingen aanleiding.

Het eerste deel van dit betoog, handelende over de vrijheid van echtgenoten tot regeling van hun huwelijksgoederenrecht, kon hij onderschrijven, behoudens dat, wanneer er gemeenschap van goederen bestaat, bepaalde dwingende bepalingen over het bestuur van de goederen van de gemeenschap moeten gelden. Hij verwees daarvoor naar de Memorie van Antwoord, blz. 4 en 5 ad punt 16. Het andere deel van het betoog, inhoudende, dat de wettelijke algehele gemeenschap behoort te gelden in de maatschappelijke verhoudingen, zoals deze door de overgrote meerderheid van de bevolking worden gevoeld en feitelijk beleefd, leed naar het oordeel van de Minister aan innerlijke tegenspraak. Naar zijn mening zouden de volgende overwegingen tot richtsnoer moeten dienen. De handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw moet naar het gevoelen van tegenwoordig worden opgeheven. De feitelijke beleving kan daarvoor niet de weg wijzen. Die beleving is in een maatschappij als de onze, die zich op het onderhouden van de wet richt, afgestemd op de wet. En deze wet maakt het de gehuwde vrouw, behalve in uitzonderingsgevallen, juist onmogelijk om zelfstandig als een handelingsbekwaam persoon op te treden; die wet roept de man tot het bestuur van de gemeenschap, zij sluit de vrouw daarvan praktisch geheel uit en zij geeft verder de man voor een groot deel zeggenschap over de privé-goederen van de vrouw. De wet wordt dus feitelijk nageleefd, doch door de verandering van opvattingen is zij tot een anachronisme geworden. De wet worde dus aangepast aan de opvattingen van de tegenwoordige tijd.

Wat het voorstel van de tweede groep van leden betreft, in wier gedachtegang de beschikkingsmacht van de vrouw over de gemeenschapsgoederen geheel gelijk zou worden aan die van de man, wees de Minister er op, dat zijn uitgangspunt hetzelfde is geweest als dat van prof. Meijers in diens toelichting op zijn ontwerp voor een nieuw Burgerlijk Wetboek, blz. 61 en 62. Daar zijn de ernstige bezwaren van praktische aard tegen een stelsel, waarbij naast de man ook de vrouw bevoegd wordt verklaard om de goederen der gemeenschap te besturen en de gemeenschap door haar handelingen te binden, duidelijk uiteengezet. Wil men de gemeenschap van goederen opheffen, dan is een regeling, waarbij man en vrouw gelijke bevoegdheden hebben, heel eenvoudig, want dan heeft ieder die bevoegdheden ten aanzien van eigen goed. Maar de Kamer — en de Minister was het daarmee eens — wil immers de algehele gemeenschap van goederen als stelsel van huwelijksgoederenrecht handhaven. Dan is de enige mogelijkheid om dit beginsel te verenigen met dat van de handelingsbekwaamheid der gehuwde vrouw het tot stand brengen van een regeling, die vrij gedetailleerd moet zijn. De Minister achtte dit ook de beste weg, omdat deze de meeste kans biedt op een oplossing, waarmee tenslotte een grote meerderheid in het Nederlandse volk en in de Volksvertegenwoordiging zich zal kunnen verenigen. Aan de aandrang van de tweede groep van leden meende de Minister dan ook niet te mogen toegeven. In het huwelijksgoederenrecht, zo merkte hij nog op, wijzigt het ontwerp niet meer dan strikt nodig is. Slechts op één punt gaat het gewijzigd ontwerp verder, nl. door het maken en wijzigen van huwelijksvoorwaarden staande huwelijk mogelijk te maken. Deze wijziging is echter op eenparig verzoek van de commissie aangebracht.

Een stelsel, waarbij man en vrouw gelijke bevoegdheden zouden hebben t.a.v. de gemeenschapsgoederen, achtte de Minister tegenover derden, die met de echtelieden handelen, zeer bedenkelijk. Ingevolge het gewijzigd wetsontwerp is in een aantal gevallen de medewerking van de vrouw aan beschikkingsdaden over gemeenschapsgoederen vereist; deze gevallen zijn uitdrukkelijk in de wet genoemd. Verder is de vrouw uitsluitend bevoegd met betrekking tot bepaalde goederen (o.a. een bankrekening op eigen naam), maar ook deze goederen zijn duidelijk in de wet omschreven. Tenslotte bestaat de mogelijkheid van de z.g. rolwisseling, maar dit blijft een grote uitzondering, en derden kunnen altijd nagaan, of deze heeft plaats gevonden. In alle overige gevallen weten derden, dat de man bevoegd is

over de gemeenschapsgoederen te beschikken. Hoe meer bevoegdheden men nu aan ieder der echtgenoten gelijkelijk geeft, hoe bezwaarlijker het voor derden wordt. Er komt ergens een grens, welke men met het oog op de belangen van derden niet behoort te overschrijden. De Minister meende, dat die grens in het gewijzigd wetsontwerp wordt bereikt, doch niet overschreden. Hij had er overwegend bezwaar tegen om nog verder te gaan. Het is waar, zo merkte hij nog op, dat in een vennootschap onder firma — waarmee men een stelsel, dat aan ieder der echtgenoten t.a.v. de gemeenschapsgoederen gelijke bevoegdheden toekent, zou kunnen vergelijken — over het algemeen elk der vennoten over de goederen der firma kan beschikken en de firma kan verbinden. Maar in de vennootschapsakte kunnen partijen regelen, dat voor belangrijke transacties medewerking van ieder der vennoten vereist is; men kan bij het maken van zulk een regeling rekening houden met de omvang van de zaken der vennootschap. Bij de huwelijksgemeenschap kan de wet wel t.a.v. bepaalde transacties voorschrijven, dat zij ten laste van de gemeenschap door een echtgenoot alleen kunnen worden aangegaan of dat beide echtgenoten daaraan moeten medewerken, maar zulk een regeling moet voor alle huwelijken zonder onderscheid gelden; men mag niet van derden eisen, dat zij t.a.v. elk huwelijk gaan nazien, welke bepalingen voor het bestuur van de gemeenschap in dat speciale huwelijk gelden. Reeds daarom gaat de vergelijking met een vennootschap onder firma niet op. Daargelaten of met het oog op de interne verhouding tussen de echtelieden een regeling met gelijke bevoegdheden t.o.v. de gemeenschapsgoederen aanvaardbaar zou zijn, met het oog op de verhouding tot derden zou de Minister zulk een regeling verwerpelijk achten.

Deze uiteenzetting gaf de leden, wier voorstel hierboven in de eerste plaats is uiteengezet, aanleiding om op te merken, dat het geenszins hun bedoeling was de positie van de gehuwde vrouw slechter te maken. Voor zover hun voorstel daartoe mocht leiden, zou het huns inziens mogelijk zijn, daarin op eenvoudige wijze te voorzien. In hun voorstel zit echter ook een vooruitgang voor de gehuwde vrouw in vergelijking tot het gewijzigd ontwerp: de vrouw zou de uitsluitende bevoegdheid hebben om de van haar zijde in de gemeenschap gevallen goederen te beheren en om daarover te beschikken. Zij betwijfelden aanvankelijk, of een inlichtingsplicht uitdrukkelijk in de wet behoeft te worden opgenomen; wellicht zou men kunnen vertrouwen, dat de rechter ook zonder zulk een bepaling het bestaan van deze plicht zou aannemen. Zij waren echter bereid in geval van twijfel deze plicht in een eventueel van hun zijde in te dienen amendement op te nemen.

Het voornaamste bezwaar van deze leden tegen het ontwerp was, dat het in tal van gevallen een dubbele toestemming eist. Dat zal in die huwelijken, waar de onderlinge verhouding te wensen overlaat, aanleiding geven tot tal van moeilijkheden. De dubbele toestemming behoeft niet overal te vervallen, doch wel in zoveel mogelijk gevallen.

Deze leden zouden hun voorstel willen handhaven, zij het dat zij bereid waren na te gaan, of door aanvulling daarvan kan worden voorkomen, dat de positie van de vrouw slechter wordt dan volgens het gewijzigde wetsontwerp.

Het betoog, dat het vereiste van dubbele toestemming vooral moeilijkheden zal geven in die huwelijken, waarin de verhouding tussen de echtgenoten te wensen overlaat, gaf de Minister aanleiding er op te wijzen, dat juist in die slechte huwelijken deze eis ook noodzakelijk is om benadeling van de vrouw te voorkomen. Deze waarborg voor de vrouw achtte hij belangrijker dan het voorkomen van moeilijkheden.

De Minister wees er verder op, dat artikel 179, lid 3, zoals dat door de eerste groep van leden was voorgesteld, naar hun mening een vooruitgang voor de vrouw zou betekenen. Deze zou daardoor immers volledig en uitsluitend bevoegd worden om te beschikken over van haar zijde in de gemeenschap gevallen goederen. Dit ware een stap in de richting van de tweede groep van leden. Hiertegen voerde de Minister aan, dat, als men een gemeenschap van goederen tussen twee personen heeft, men of een van hen de doorslag moet laten geven of de beslissing aan een derde moet opdragen. Dit laatste betekent, dat men in

talloze gevallen de rechter er in moet halen. De Minister achtte dit laatste niet te aanvaarden; men zal z.i. deze rechterlijke inmenging tot enkele gevallen van groot belang moeten beperken en het ontwerp doet dat dan ook.

De tweede groep van leden wees er evenwel op, dat, waar geen overeenstemming tussen de echtgenoten wordt bereikt, in de meeste gevallen de toestand zal blijven zoals die was. Een voorgenomen transactie blijft dan eenvoudig achterwege.

De Minister onderschreef deze conclusie slechts ten dele, omdat de besturende echtgenoot, die een transactie wil verrichten, waarvoor de toestemming van de andere echtgenoot nodig is, zich tot de rechter kan wenden, wanneer de andere echtgenoot de toestemming weigert (gewijzigd ontwerp, artikel 179a, lid 3).

Van de zijde van de eerste groep van leden werd erkend, dat zij inderdaad bij hun voorstel niet geheel hadden voldaan aan de eisen van hetgeen ook zij, evenals de tweede groep van leden, het ideale systeem achtten, n.l. dat, waarbij beide echtgenoten de gemeenschap gelijkelijk kunnen verbinden. Zij hadden dit echter nagelaten, omdat zij, met de Minister, er van uitgegaan waren, dat getracht moet worden de beginselen van het behoud van de algehele gemeenschap en van de opheffing van de handelingsonbekwaamheid te verenigen. Aan de reële belangen van de vrouw, zo meenden zij, komt men bij behoud van deze beide beginselen het best tegemoet, als men haar op een bepaald gebied de uitsluitende zeggenschap geeft. Deze leden wilden zoveel mogelijk voorkomen, dat toestemming van de andere echtgenoot vereist wordt; daaraan is immers telkens verbonden de mogelijkheid, dat de eerste echtgenoot, die zulk een toestemming niet verkrijgt, zich tot de rechter wendt. Deze rechterlijke inmenging wilden zij beperkt zien. Daarom zouden zij er ook de voorkeur aan geven, dat de vrouw door het verrichten van arbeid of het uitoefenen van beroep of bedrijf de gemeenschap altijd kan binden, zonder dat de man de rechter kan verzoeken te beslissen, dat haar die bevoegdheid wordt ontnomen.

De hierboven reeds vaker genoemde tweede groep van leden verklaarde veel te gevoelen voor het denkbeeld, dat de man zich niet tot de rechter behoort te kunnen wenden met het verzoek zijn vrouw de bevoegdheid te ontnemen om door arbeid, bedrijf of beroep de gemeenschap te verbinden. Deze leden stelden de vraag, of dit denkbeeld niet in het gewijzigde wetsontwerp zou kunnen worden verwerkt.

De Minister meende echter, dat het niet zou aangaan de man als deelgenoot in de gemeenschap te binden aan de schulden, die de vrouw in haar beroep of bedrijf wenst aan te gaan, nadat zij duidelijk blijk gegeven de gemeenschap op hoogst onverantwoordelijke wijze met schulden te beladen. Men bedenke ook, dat de man niet bevoegd is om scheiding van goederen te vorderen noch om afstand van de gemeenschap te doen. Zou artikel 177 uit het gewijzigd ontwerp geschrapt worden, dan zou ook de vrouw bij of na de z.g. rolverwisseling, geregeld in artikel 180a, geen beroep op eerstgenoemde bepaling kunnen doen om de gemeenschap te vrijwaren van verdere onverantwoordelijk schulden maken door de man in diens beroep.

Voorts wees de Minister er nogmaals op, dat hij aan de wensen van de gehele commissie was tegemoetgekomen, doch dat hij, ten einde de totstandkoming van het ontwerp zo min mogelijk in gevaar te brengen, niet bereid was verder gaande wensen van een deel der commissie in te willigen. Hij handhaafde zijn mening, dat het ontwerp, zoals het thans luidt, de beide herhaaldelijk genoemde beginselen zo goed mogelijk met elkaar in overeenstemming brengt.

De „verfijning” van artikel 178a. Vervolgens stelden de leden, die tot de hierboven genoemde tweede groep behoorden, de vraag of men, ook indien men van het stelsel van het gewijzigd ontwerp uitgaat, de huns inziens gekunstelde „verfijning” van artikel 178a wel behoeft te aanvaarden. Op het voetspoor van prof. Van Oven (W.P.N.R. no. 4381, blz. 15) vroegen zij, of het niet mogelijk zou zijn dit artikel 178a te schrappen en in plaats daarvan in artikel 176 onder de ver-

bintenissen (schulden), welke de gemeenschap omvat, op te nemen:

de verbintenissen uit door de vrouw aangegane overeenkomsten, voor zover door het aangaan daarvan de gemeenschap werkelijk is gebaat.

De Minister meende, dat dit denkbeeld een ander was dan het door prof. Van Oven bepleite. De strekking van diens voorstel is n.l., dat de gemeenschap gebonden zal zijn tot de waarde van het door de vrouw verkregene, ook als dit feitelijk geen enkel nut voor het gezin heeft opgeleverd, m.a.w. tot de waarde van het verkregene op het ogenblik der verkrijging, hetwelk immers op het ogenblik van de verkrijging zelf krachtens artikel 175 bate van de gemeenschap is geworden. De Minister gaf de volgende voorbeelden:

a. De vrouw koopt een auto voor een winkelprijs van f 10 000, doch met een handelswaarde op het ogenblik van de aankoop van f 7000. De vrouw krijgt hiermee onmiddellijk een aanrijding, waarna het wrak wordt verkocht voor f 2000, welk bedrag wordt besteed voor de betaling van gemeenschaps-schulden. In het systeem-Van Oven kan de gemeenschap toch door de autoleverancier worden aangesproken voor f 7000.

b. De vrouw leent f 2000, waarvan zij f 1000 wegschenkt en de overige f 1000 gebruikt om een gemeenschapsschuld te betalen. In de gedachtengang van prof. Van Oven kan de gemeenschap voor f 2000 worden aangesproken.

De strekking van artikel 178a is daarentegen, zo betoogde de Minister, te voorkomen, dat het door de vrouw verkregene van rechtswege bate van de gemeenschap wordt. Het resultaat is, dat de gemeenschap door de enkele verkrijging door de vrouw niet van rechtswege is gebaat. Slechts als desondanks uiteindelijk feitelijk iets van het verkregene ten nutte van de gemeenschap komt, kan in zoverre krachtens lid 3 op de gemeenschap verhaal worden gezocht. In de gegeven voorbeelden is dus verhaal mogelijk in geval a voor f 2000 en in geval b voor f 1000. Dit is het resultaat, dat de vaste commissie blijkt het Voorlopig Verslag, blz. 5, rechterkolom, eerste (onvolledige) alinea, wenste. Daar schreef zij n.l.: „slechts indien de gemeenschap in het geheel niet gebaat is (b.v. indien de vrouw de aangekochte goederen aan derden geschonken heeft) en indien de man ook niet geacht kan worden de overeenkomst stilzwijgend te hebben goedgekeurd, blijft er een schuld van de vrouw bestaan, waarvoor de schuldeiser in het geheel geen verhaal op de gemeenschap heeft”.

Zou men het voorstel-Van Oven volgen, dan wordt, aldus de Minister, het bestuur van de gemeenschap doorkruist, doordat de vrouw zonder enig feitelijk nut voor de gemeenschap haar met schulden kan belasten, zij het niet tot de volle winkelprijs, maar tot de handelswaarde van het gekochte, en tot de volle leensom, zij het ook niet voor de daarop komende rente. Men denke ook aan de verbintenissen, door de man aangegaan na de z.g. rolverwisseling van artikel 180a, alsmede aan artikel 176, lid 2.

In de tweede plaats wees de Minister er op, dat de man zelden betaling zal weigeren, al is de gemeenschap niet gebonden. Ook de commissie is daarvan uitgegaan (blz. 5 van het Voorlopig Verslag, linker kolom, onderaan). Hij zal dan het gekochte onder zijn bestuur nemen en daaruit mag de leverancier afleiden, dat hij de aankoop bekrachtigt, waardoor en het gekochte en de schuld alsnog tot de gemeenschap gaan behoren. Zou echter het door de vrouw verkregene van rechtswege in de gemeenschap vallen, dan zou de man rechtens verplicht zijn tot bestuur van het verkregene (artikel 179, lid 1), ook als hij de overeenkomst niet wenst te bekrachtigen. Uit het feit, dat de man het verkregene inderdaad in beheer heeft genomen, zou in dit geval niet mogen worden afgeleid, dat hij de overeenkomst heeft bekrachtigd. Hij zou dus ruimschoots kunnen chicaneren, eventueel zelfs in samenwerking met de vrouw. Artikel 178a strekt dus mede om samenspanning van de echtgenoten tegen de crediteuren te voorkomen.

Alles bij elkaar meende de Minister, dat de constructie van artikel 178a misschien wel ingewikkeld is, doch dat zij een zuivere regeling geeft.

Bevoegdheid van de vrouw tot procederen. Behoort de vrouw, zo werd gevraagd, niet bevoegd te zijn al haar vorderingen in rechte op te eisen, ook die, welke tot de gemeenschap behoren? Ingevolge artikel 179, lid 3, kan zij blijkbaar alleen met betrekking tot schulden uit arbeid, bedrijf of beroep, huishoudelijke schulden en vorderingen tot opeising van goederen, waarover haar het bestuur toekomt, een rechtsvordering instellen of in rechte aangesproken worden; overigens moet de man in rechte optreden. Waarom mag zij niet procederen op het gehele vlak, waarop zij de gemeenschap kan verbinden?

De Minister meende, dat de bevoegdheid van de vrouw om voor de gemeenschap te procederen, zowel eisende als verwerende, parallel behoort te lopen met haar bevoegdheid tot besturen. Welnu, dit is in het wetsontwerp ook aldus geregeld. Niet tot de gemeenschap behorende vorderingen, welke de vrouw aangaan, kunnen door en tegen de vrouw worden ingesteld; dit volgt uit haar handelingsbekwaamheid. Zou men echter ten aanzien van tot de gemeenschap behorende vorderingen bepalen, dat deze altijd door en tegen de vrouw kunnen worden ingesteld, indien zij baten of schulden betreffen, welke van de zijde der vrouw in de gemeenschap zijn gevallen, dan wordt daardoor het bestuur van de gemeenschap doorkruist. Het bestuur t.a.v. voorhuwelijks schulden van de vrouw b.v. (artikel 176, lid 1, onder a) berust niet bij de vrouw, doch bij de man. Procederen over bepaalde goederen is een vorm van bestuur over die goederen. De vraag naar de bevoegdheid tot procederen is dus eigenlijk een secundaire vraag. Wil men de vrouw bevoegd maken over meer goederen van de gemeenschap te procederen dan het wetsontwerp haar in artikel 179 toestaat, dan behoort men haar de uitsluitende bevoegdheid te geven om die goederen te besturen. Dat hij dit niet wenselijk zou achten, had de Minister echter reeds eerder uiteengezet.

Uit de commissie werd er nog op gewezen, dat krachtens artikel 179, lid 3, de vrouw zowel eisende als verwerende in rechte voor de gemeenschap kan optreden, wanneer het een door haar aangegane schuld betreft, als in artikel 176, lid 1, onder c en d, genoemd. Betekent het woord „schuld” in dit verband (het betreft hier dus schulden uit arbeid, bedrijf of beroep of huishoudelijke schulden) nu niet, dat de vrouw hier uitsluitend als gedaagde kan optreden, en dat ondanks de woorden „zowel eisende als verwerende”? Als zij b.v. haar arbeidsloon wil vorderen, betreft de procedure immers niet een door haar aangegane schuld. Is hier niet een andere redactie nodig om ondubbelzinnig vast te stellen, dat de vrouw ook als eiseres kan optreden in alle zaken, welke voortvloeien uit haar bevoegdheid om de gemeenschap te binden door overeenkomsten tot het verrichten van arbeid of ten behoeve van een door haar uitgeoefend beroep of bedrijf dan wel ten behoeve van de huishouding aangegaan?

De Minister antwoordde, dat de loonvordering van de vrouw een goed is, dat krachtens artikel 179, lid 1, onder a, onder haar bestuur zal staan, zodat zij volgens het derde lid bevoegd zal zijn tot opeising daarvan. Hetzelfde geldt voor andere vorderingen uit overeenkomsten, door haar in haar beroep of bedrijf aangegaan. Heeft zij voor de gewone gang van de huishouding goederen gekocht, die niet of niet deugdelijk afgeleverd zijn, dan behoort naar de mening van de Minister de man, die de gemeenschap bestuurt, te beslissen, of er een, wellicht kostbaar, proces ten bate of schade van de gemeenschap zal worden gevoerd.

Erfrecht. Vervolgens werd een aantal vragen gesteld betreffende bevoegdheid van de vrouw in kwesties van erfrecht. In de eerste plaats werd gevraagd, of de vrouw niet zelf haar legitieme portie behoort te kunnen invoeren. In de tweede plaats vroeg men, of zij niet zelfstandig een aan haar opgekomen nalatenschap dient te kunnen verwerpen. Ten derde stelde men de vraag, of zij niet zelf moet kunnen optreden bij de scheiding en deling van een aan haar opgekomen nalatenschap, behoudens toestemming van de man. En eindelijk werd gevraagd, of beide echtgenoten elkaar niet moeten kunnen nopen om een nalatenschap alleen onder voorrecht van boedelbeschrijving te aanvaarden.

Ten aanzien van de eerste vraag antwoordde de Minister, dat wanneer het erfdeel van de vrouw in de gemeenschap valt, het bestuur daarover toekomt aan de man. Inroepen van de legitieme portie zou kunnen leiden tot procedures; ook deze zouden door de man gevoerd moeten worden. Het ontwerp bepaalt overigens, dat de man de legitieme portie niet tegen de zin van de vrouw mag invoeren. Wanneer de vrouw dus uit overwegingen van pieteit de testamentaire beschikkingen, welke haar legitieme portie aantasten, niet wil bestrijden, kan de man dit ook niet doen.

De commissie wilde niet ontkennen, dat er redenen zijn om de man (behoudens toestemming van de vrouw) over de invoering van de legitieme portie van de vrouw te doen beslissen. Zij meende echter, dat een uitzondering ten aanzien van dit punt het stelsel van het ontwerp niet zou aantasten en zij drong er unaniem op aan, zulk een uitzondering alsnog in het ontwerp op te nemen.

Na overweging verklaarde de Minister zich bereid aan deze wens tegemoet te komen; hij meende evenals de commissie, dat het stelsel van het ontwerp deze uitzondering wel toelaat.

Ten aanzien van de vraag, of de vrouw niet zelf de bevoegdheid moet bezitten om een aan haar opgekomen nalatenschap te verwerpen, doen zich, naar de Minister opmerkte, moeilijkheden voor. Dit erfdeel maakt van rechtswege deel van de gemeenschap uit. De man als bestuurder van de gemeenschap moet het dus besturen. Wel moet hij, indien hij wil verwerpen, de medewerking van de vrouw hebben. Voor aanvaarding behoeft hij haar toestemming echter niet. Aanvaarding geschiedt in de regel stilzwijgend en daarop kan niet meer worden teruggekomen. Heeft de man stilzwijgend, door het verrichten van handelingen, aanvaard, dan kan de vrouw dus niet meer verwerpen. Aanvaarding en verwerping moeten dus wel in één hand blijven.

Wilde de Minister met het oog op de feitelijke complicaties, die zich bij verwerping kunnen voordoen, op dit punt niet aan de aandrang uit de commissie tegemoetkomen, ook ten aanzien van de aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving meende hij zijn standpunt te moeten handhaven met het oog op soortgelijke complicaties. Immers, na zuivere aanvaarding is aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving niet meer mogelijk. Men zou dus moeten voorschrijven, dat geen enkele nalatenschap, welke in een huwelijksgemeenschap valt, meer anders dan onder voorrecht van boedelbeschrijving aanvaard mag worden. Dit nu zou de Minister een veel te diepe ingreep in het erfrecht achten.

Ten aanzien van de vraag, of bij boedelscheiding niet de vrouw in plaats van de man moet optreden, waar het een van haar zijde in de gemeenschap gevallen erfdeel betreft, meende de Minister aanvankelijk, dat hiervoor weinig reden bestaat. Hij wees er op, dat tot aan de boedelscheiding en van het ogenblik dier scheiding af het erfdeel van de vrouw onder bestuur van de man staat en dat alleen op het moment van de scheiding zelf de vrouw zou moeten optreden. Dit achtte hij niet zeer logisch. Bovendien merkte hij op, dat de belangen van de vrouw voldoende gewaarborgd zijn door het voorschrift, dat de man bij de boedelscheiding de toestemming van de vrouw nodig heeft (artikel 179a, lid 2, sub g).

Uit de commissie werd opgemerkt, dat juist deze bepaling, welke ten gevolge heeft, dat de man op het moment der boedelscheiding niet zelfstandig voor de gemeenschap kan optreden, aanleiding kan zijn om de regeling om te keren en voor te schrijven, dat in zulk een geval de vrouw moet optreden, zij het met toestemming van de man. Door deze toevoeging kan men voorkomen, dat het bestuur van de man doorkruist wordt. Deze omkering is, zo meende men, meer in overeenstemming met het beginsel der handelingsbekwaamheid dan de regeling van het ontwerp.

De Minister bleef hechten aan het bezwaar, dat diep in het erfrecht zou worden ingegrepen.

Faillement. Als volgende punt bracht men uit de commissie de vraag ter sprake, of de ontworpen regeling bij faillement wel doorzichtig genoeg is.

De Minister meende, dat elke regeling voor de afwikkeling van het faillissement van een huwelijksgemeenschap betrekkelijk ingewikkeld moet zijn. Hij achtte de voorgestelde regeling echter voldoende doorzichtig, indien men er op let, welke onderwerpen daaromtrent in het gewijzigd ontwerp worden geregeld. Deze onderwerpen zijn de volgende.

Indien er een gemeenschap van goederen is, wordt het faillissement van de echtgenoot, die het bestuur heeft zoals dat in het algemeen aan de man toekomt, als faillissement van de gemeenschap behandeld (artikel 63, lid 1). Dit betekent, dat het faillissement alle gemeenschapsgoederen omvat en dat het faillissement strekt ten behoeve van alle schuldeisers, die op deze goederen verhaal hebben. Goederen, die de gefailleerde buiten de gemeenschap heeft, vallen ook in het faillissement, maar daarop kunnen alleen schulden worden verhaald, die daarop zelfs verhaalbaar zouden zijn, wanneer er geen gemeenschap was. Bovendien is rekening gehouden met het geval van artikel 178a (artikel 63, lid 3).

Het behandelen van een faillissement als faillissement van de gemeenschap heeft een bepaald gevolg met betrekking tot de actio pauliana en de bekende verruimingen daarvan in geval van faillissement. Dit gevolg bestaat thans reeds (artikel 63, lid 4).

Het faillissement wordt niet als faillissement van de gemeenschap behandeld, wanneer de rechter dit bepaalt. Hij doet dit op verzoek van de andere echtgenoot, wanneer niet summierlijk blijkt, dat schulden onbetaald worden gelaten, die op de gemeenschap kunnen worden verhaald (artikel 63, lid 2, onder a).

Een faillissement, dat volgens de hoofdregel niet als faillissement van de gemeenschap zou worden behandeld, wordt toch als zodanig behandeld, wanneer de rechter dit bepaalt. Hij doet dit op verzoek van een schuldeiser of van de curator, wanneer summierlijk blijkt, dat schulden onbetaald worden gelaten, die op de gemeenschap kunnen worden verhaald (artikel 63, lid 2, onder b).

De twee laatste gevallen van rechterlijke beslissingen vereisen bijzondere procedureregels (artikelen 63a en 63b).

Onderscheid tussen „dragen” en „aansprakelijk zijn”. Vervolgens werd de vraag gesteld, of het niet wenselijk zou zijn de artikelen 175 en 176 te wijzigen overeenkomstig het voorstel van prof. Van Oven in W.P.N.R. no. 4380, blz. 2, noot 9. In artikel 175 zou dan de tussenzin „wat haar baten betreft” vervallen, terwijl de aanhef van artikel 176 zou komen te luiden: De gemeenschap draagt en is aansprakelijk voor de navolgende verbintenissen. In het vervolg van het artikel zou dan het woord „schulden” vervangen moeten worden door „verbintenissen”. Dit voorstel berust op de overweging, dat onderscheid gemaakt moet worden tussen de „contribution” (de gemeenschap moet bepaalde lasten dragen en als deze bij ontbinding van de gemeenschap nog niet voldaan zijn, moeten man en vrouw, of hun rechtverkrijgenden, elk de helft van deze lasten dragen) en de „obligation” (voor die verbintenissen kunnen de goederen der gemeenschap worden uitgewonnen).

De Minister meende, dat dit voorstel van zuiver terminologische aard is en hij zag daarin geen verbetering. Vooral de betekenis van het woord „draagt” spreekt z.i. niet duidelijk. Hij gaf er de voorkeur aan de tekst van het gewijzigd ontwerp te behouden.

Wettelijk deelgenootschap. Een deel der commissie stelde de vraag, of de Minister bereid zou zijn de regeling van het wettelijk deelgenootschap, zoals opgenomen in wetsontwerp 3767 (artikel 1.8.2.1 en vlg.), nu reeds als nevensysteem in te voeren. Voor wie de algehele gemeenschap en de daaruit voortvloeiende onzekerheden niet wil, is er dan een aanvaardbaar alternatief.

Hiertoe was de Minister niet bereid. Hij wilde in het huwelijksgoederenrecht thans geen verdere veranderingen aanbrengen dan i.v.m. het onderhavige wetsontwerp nodig is. Alleen had hij op eenparig verzoek van de commissie de mogelijkheid van het maken en wijzigen van huwelijksvoorwaarden staande huwelijk in het ontwerp opgenomen. Verder wilde hij niet gaan. Invoering van een wettelijk deelgenootschap zou een uitvoering

debat en een wellicht langdurige voorbereidende behandeling nodig maken. Dat zou tot grote vertraging in de behandeling van het wetsontwerp kunnen leiden. Willen a.s. echtgenoten hun huwelijksgoederenrecht laten beheersen door de bepalingen omtrent het deelgenootschap, opgenomen in wetsontwerp 3767, dan kunnen zij dat trouwens thans reeds doen door deze bepalingen in hun huwelijkse voorwaarden op te nemen. Dezelfde mogelijkheid zal na inwerkingtreding van het onderhavige wetsontwerp ook bestaan voor hen, die reeds gehuwd zijn; dezen kunnen dan immers alsnog huwelijkse voorwaarden maken of bestaande wijzigen. Op de vraag uit de commissie, of men door opnemng van de bepalingen omtrent het wettelijk deelgenootschap in huwelijkse voorwaarden dezelfde waarborgen kan verkrijgen als wanneer de wettelijke regeling reeds tot stand gekomen ware, meende de Minister bevestigend te kunnen antwoorden.

Mag het bestuur over de gemeenschap onherroepelijk aan de vrouw worden opgedragen? Mag men bij huwelijkse voorwaarden ook anderszins van de wettelijke regeling omtrent het bestuur der gemeenschap afwijken? Een verder punt van discussie betrof de vraag, of echtgenoten kunnen overeenkomen, dat de vrouw onherroepelijk het bestuur over de gemeenschap voert. De Minister heeft deze gedachte afgewezen. Vooral nu de mogelijkheid wordt geschapen om tijdens het huwelijk nog huwelijkse voorwaarden te maken of te wijzigen, zou de commissie toe willen laten, dat bij huwelijksvoorwaarden het bestuur over de goederen der gemeenschap aan de vrouw wordt opgedragen. Dit gaat verder dan een herroepelijke volmacht, doch is ook weer niet geheel onherroepelijk, omdat wijziging van de huwelijkse voorwaarden mogelijk zal zijn.

De Minister handhaafde zijn in de Memorie van Antwoord op blz. 4 en 5, onder punt 16, vooral aan het begin en het slot, uiteengezette opvatting, dat de mogelijkheid, dat echtgenoten bij onherroepelijke afspraak het bestuur van de gemeenschap aan de vrouw opdragen, moet worden afgewezen. Met „onherroepelijk” bedoelde hij in dit verband: niet herroepelijk bij eenzijdige verklaring van de echtgenoot, die zijn bevoegdheden afstaat; alleen een voor herroeping vatbare volmacht van de man tot opdracht van bestuur aan de vrouw zou de Minister dus mogelijk willen laten, zoals ook thans het geval is. Het kunnen maken of wijzigen van huwelijkse voorwaarden staande huwelijk, die niet eenzijdig kunnen worden herroepen, levert dus geen motief op om van het standpunt van de Memorie van Antwoord af te wijken, dat het bestuur alleen aan de vrouw kan worden opgedragen voor zover een gewone volmacht reikt. Overigens bedenke men, dat men krachtens het laatste lid van artikel 179 van het gewijzigd ontwerp niet van het bepaalde in dat artikel mag afwijken. Ook bij huwelijkse voorwaarden mag men dus niet afwijken van de regeling in zake de goederen der gemeenschap, waarover de man het bestuur heeft, en die waarover het bestuur aan de vrouw toekomt.

Naar aanleiding hiervan werd uit de commissie opgemerkt, dat het juist ging om de vraag, waarom afwijking van deze regeling niet geoorloofd is.

Hierop antwoordde de Minister, dat men er in de praktijk op moet kunnen vertrouwen, dat de man het bestuur over de goederen der gemeenschap voert met uitzondering van die goederen, waarover de wet het bestuur aan de vrouw toekent. Het ontwerp maakt een uitzondering mogelijk bij afwezigheid van de man en bij de z.g. rolverwisseling, in beide gevallen met medewerking van de rechter. Verdere afwijkingen leken de Minister in het belang van de zekerheid van het rechtsverkeer niet wenselijk. Anders moeten de crediteuren altijd nazien, of bij huwelijkse voorwaarden niet een geheel andere regeling omtrent het bestuur van de gemeenschapsgoederen getroffen is dan de regeling, welke in de wet is neergelegd.

Hiertegen werd uit de commissie weer aangevoerd, dat de crediteur, die zekerheid wil hebben, ook bij totstandkoming van de regeling van het ontwerp zal moeten nazien, of niet bij huwelijkse voorwaarden de gemeenschap van goederen is uitgesloten of beperkt. Wanneer de wet nu de handelingsbekwaamheid van de vrouw erkent, kon de commissie niet inzien, dat de

echtgenoten tezamen niet zouden mogen afwijken van hetgeen de wet omtrent het bestuur bepaalt. Zulk een afwijking zou dan alleen bij huwelijkse voorwaarden tot stand kunnen komen. Men zou nog de vraag kunnen stellen, of het laatste lid van artikel 179 in dit geval zou moeten luiden „Van het in dit artikel bepaalde kan alleen bij huwelijkse voorwaarden worden afgeweken” dan wel, of men zou kunnen volstaan met eenvoudige schrapping van dit laatste lid.

De Minister zag in dit laatste slechts een redactionele kwestie. Wat de hoofdzaak betreft merkte hij op, dat, wanneer men partijen vrijlaat om bij huwelijkse voorwaarden van de wettelijke regeling omtrent het bestuur af te wijken, men ook moet aanvaarden, dat bij zulke voorwaarden afwijkingen ten nadele van de vrouw worden overeengekomen. Partijen zullen dan mogen overeenkomen, dat de vrouw over geen enkel gemeenschapsgoed het bestuur zal hebben, niet over haar bedrijfsgoederen, niet over haar kleren, niet over de inboedel van de woning, die zij apart bewoont, en ook niet over haar bank- of girorekening. Wil men zo ver gaan in de vrijheid van partijen, dan loopt de vrouw kans om elke bevoegdheid t.a.v. de gemeenschapsgoederen te verliezen, nl. indien zij bij het maken van huwelijkse voorwaarden in een overmaat van vertrouwen deze bevoegdheden aan de man geeft. Tegen dit teveel aan vertrouwen, dus tegen zich zelf, wilde de Minister de vrouw beschermen. Bovendien ontstaat dan grote onzekerheid in het rechtsverkeer. Derden kunnen bij de regeling van het ontwerp er zeker van zijn, dat de vrouw over bepaalde goederen het bestuur heeft. Maakt men afwijking hiervan mogelijk, dan zullen zij steeds de huwelijkse voorwaarden moeten nazien van elke vrouw, met wie zij zaken willen doen.

Gaat men ten aanzien van artikel 179 zo ver, dan zal men, aldus de Minister, ook ten aanzien van artikel 179a moeten overwegen, of men het dwingende karakter van dit artikel wil opheffen. Doet men dat, dan gaat elke waarborg voor de niet-besturende echtgenoot, doorgaans dus de vrouw, tegen misbruik van de andere echtgenoot verloren. Deze laatste, meestal dus de man, zal dan zonder toestemming van de vrouw o.a. onroerende goederen van de gemeenschap kunnen vervreemden, de inboedel of gedeelten daarvan kunnen verkopen, giften tot onbeperkt bedrag kunnen doen, nalatenschappen en legaten kunnen verwerpen.

De commissie bleek ondanks de bezwaren van de Minister eenstemmig te zijn in haar verlangen om bij huwelijkse voorwaarden afwijking van de regeling van artikel 179 over het bestuur mogelijk te maken. Geen eenstemmigheid werd in de commissie bereikt over de vraag, of deze afwijkingen alleen zouden moeten bestaan in het opdragen van het bestuur van de gemeenschap aan de vrouw dan wel of elke afwijking, ook ten nadele van de vrouw, mogelijk moet zijn. Ten aanzien van de mogelijkheid van afwijking van artikel 179a over de vereiste toestemming van de niet-bestuderende echtgenoot sprak de commissie als haar mening uit, dat afwijking van dit artikel niet behoort te worden toegestaan.

De Minister kwam bij het nader overleg tot de conclusie, dat zijn argumenten nog ten volle geldend waren, zowel t.a.v. de rechtszekerheid als t.a.v. de bescherming van de vrouw.

Artikel 160. De commissie kwam terug op de vraag, welke de juridische gevolgen zijn van de schrapping der bepaling, dat de man het hoofd van de echtvereniging is. Hoewel enkele leden der commissie nog niet geheel overtuigd waren, dat deze schrapping, gelijk de Minister o.a. in de Memorie van Antwoord heeft betoogd, generlei juridische betekenis heeft, konden ook zij, daartoe door de Minister en hun medeleden uitgenodigd, geen concrete voorbeelden aanvoeren, waaruit zulk een juridische betekenis zou blijken.

Sommige leden der commissie wezen er op, dat er in het wetsontwerp, zoals dat thans luidt, overblijfselen te vinden zijn van de overheersende positie van de man, o.a. in de regeling t.a.v. de gemeenschappelijke woonplaats. Zulke overblijfselen vindt men ook bij de regeling van de ouderlijke macht en bij die van de nationaliteit. De rechter zou nu uit deze voorschriften kunnen afleiden, dat daaraan een algemeen rechts-

beginsel ten grondslag ligt. Dat zou hij ook na de schrapping van de bepaling, dat de man het hoofd der echtvereniging is, nog kunnen doen, want de bedoelde voorschriften, waaruit een overheersende positie van de man blijkt, worden door die schrapping geheel intact gelaten. Indien de Regering zou willen verklaren, dat ook naar haar mening de rechter vrijblijft om tot het bestaan van een dergelijk algemeen rechtsbeginsel te concluderen, hadden deze leden aan het behoud van de bepaling omtrent het hoofd der echtvereniging geen behoefte.

De Minister verklaarde, dat het allerminst zijn bedoeling was om te belemmeren, dat de rechter uit allerlei wetsbepalingen het bestaan van een algemene rechtsregel zou afleiden. Of de rechter dat zal doen, moet men geheel aan hem overlaten. De Minister wilde slechts herhalen, dat de bepaling „de man is het hoofd der echtvereniging” geen juridische betekenis heeft en dat dus ook de schrapping daarvan geen juridische gevolgen kan hebben.

Enige leden der commissie verzochten de Minister de uitdrukking „tot samenwoning verplicht” te vervangen door: tot samenwoning gehouden.

De Minister zag het nut hiervan niet in. Een materieel verschil tussen de beide uitdrukkingen is er niet. Het woord „verplicht” komt echter ook in andere artikelen voor. Gaat men het nu in dit artikel vervangen, dan dreigt het gevaar, dat men een verschil zal gaan zoeken. Dit ware enigszins gevaarlijk. De Minister wilde de in het ontwerp voorgestelde tekst dus liever handhaven.

Artikel 162. De Memorie van Antwoord (blz. 12, rechterkolom, derde volledige alinea), zo werd uit de commissie opgemerkt, zegt, dat de regeling omtrent hetgeen wederzijds uit de inkomsten en eventueel ook uit vermogen moet worden bijgedragen tot bestrijding van de kosten der huishouding, ook toepassing kan vinden, als de echtgenoten in onderling overleg ieder afzonderlijk een huishouding voeren. Dit slaat dus op artikel 161. In artikel 162 staat met zoveel woorden, dat de man verplicht is huishoudgeld te geven aan de vrouw, die met hem samenwoont. Wat is nu rechtens, zo werd gevraagd, als de echtgenoten in onderling overleg niet samenwonen? Verdient het geen aanbeveling de restrictie „die met hem samenwoont” te laten vervallen? Artikel 161, laatste lid, maakt immers voldoende duidelijk, dat de man geen bijdrage in de kosten van de huishouding en dus geen huishoudgeld behoeft te geven, als de vrouw zonder redelijke grond de samenwoning heeft verbroken of door haar onredelijk gedrag de man genoopt heeft de samenwoning te verbreken?

De Minister kon zich bij deze gedachtengang aansluiten. Hij verklaarde zich bereid artikel 162 in deze zin te wijzigen.

Artikel 163. Enige leden der commissie achtten het vreemd, dat een echtgenoot zich, zij het met medewerking van de rechter, zal kunnen onttrekken aan zijn verplichting tot het bijdragen in huishoudelijke schulden, welke door de andere echtgenoot worden aangegaan. Deze leden achtten dit in strijd met de eenheid van het huwelijk. Ook meenden zij, dat in de praktijk aan deze mogelijkheid weinig behoefte bestaat.

De Minister verwonderde zich over deze opmerking. In het Voorlopig Verslag (ad artikel 165 van het oorspronkelijke ontwerp) had de commissie zich nl. duidelijk uitgesproken ten gunste van de gedachten, welke thans in artikel 163 van het gewijzigd ontwerp zijn neergelegd. Voorts wees de Minister er op, dat dit artikel nodig is ter ondervanging van de huidige praktijk, waarbij de man door een eenzijdige advertentie zich aan zijn aansprakelijkheid voor de huishoudelijke schulden der vrouw kan onttrekken. Aan een regeling, die zulk een eigenmachtige onttrekking aan de aansprakelijkheid uitsluit en een contrôle van de rechter invoert, bestaat z.i. wel degelijk behoefte.

Uit de commissie werden voorts de volgende vragen gesteld. Indien een verzoek van de vrouw is ingewilligd, dat zij (in haar privégoed) niet aansprakelijk zal zijn voor de verbintenissen, aan te gaan door de man ten behoeve van de gewone gang van de huishouding, blijft zij dan wél verplicht

een deel van haar inkomsten of vermogen bij te dragen voor zijn levensonderhoud? Is de wederkerigheid ten deze wel voldoende in het oog gehouden, nu alleen is bepaald, dat de rechtbank de man in het omgekeerde geval kan vrijstellen van de verplichting om aan de vrouw huishoudgeld te geven? Of laat de vrijstelling van de verplichting om huishoudgeld aan de vrouw te geven de plicht van de man om bij te dragen in de kosten van de huishouding onverlet?

De Minister beantwoordde de laatste vraag zonder aarzeling bevestigend. Wanneer de rechter de man vrijstelt van de verplichting om aan de vrouw huishoudgeld te geven, wordt daardoor geen afbreuk gedaan aan zijn verplichting om bij te dragen in de kosten van de huishouding. Omgekeerd, wanneer de rechter een verzoek van de vrouw inwilligt, dat zij (in haar privégoed) niet aansprakelijk zal zijn voor de verbintenissen, aan te gaan door de man ten behoeve van de gewone gang van de huishouding, dan wordt ook daardoor geen afbreuk gedaan aan haar verplichting om in de kosten van de huishouding bij te dragen.

Artikel 166. Enige leden stelden de vraag, of dit artikel niet als overbodig geschrapt kan worden.

De Minister beantwoordde deze vraag ontkennend. Er zijn behalve lastgeving ook nog andere rechtsfiguren denkbaar, welke op de verhouding tussen de besturende en de niet-besturende echtgenoot zouden kunnen worden toegepast.

Artikel 167. Bij dit artikel stelden enige leden de vraag, waarom hier van het gemene recht wordt afgeweken door te bepalen, dat een derde de echtgenoot, die een roerende zaak onder zich heeft, voor bevoegd mag houden daarover te beschikken, indien hem niet kenbaar is, wie van de echtgenoten daartoe bevoegd is.

De Minister antwoordde, dat deze bepaling niet gemist kan worden, omdat anders de rechter zou kunnen eisen, dat de derde een onderzoek instelt alvorens met een der echtgenoten een overeenkomst omtrent een roerende zaak te sluiten, die zich onder deze echtgenoot bevindt. Hier eist het verkeer zekerheid.

De zojuist bedoelde leden vroegen voorts, waarom in dit artikel gesproken wordt van „onder zich heeft” en niet van „bezit”.

Hierop antwoordde de Minister, dat „onder zich hebben” een zuiver feitelijk begrip is, dat niet met „bezit” mag worden verward. Men kan immers een roerende zaak ook bezitten zonder haar onder zich te hebben en omgekeerd.

Artikel 175. Gevraagd werd, of onder hoogst persoonlijke goederen ook b.v. juwelen begrepen zijn.

De Minister antwoordde, dat wat onder onvervreembare en hoogst persoonlijke goederen moet worden verstaan, is uiteengezet in de tweede alinea van de toelichting van prof. Meijers op zijn artikel 1.7.1.2. Bedoeld zijn b.v. een recht van gebruik of bewoning, een recht op pensioen of alimentatie. Juwelen vallen daaronder niet. Deze worden in het wetsontwerp tot de kleinodiën gerekend. Men zie artikel 179, lid 1, onder b.

Voorts werd er op gewezen, dat in dit artikel wordt gesproken van „geërfde of geschonken goederen ten aanzien waarvan de erflater of de schenker heeft bepaald, dat ze buiten de gemeenschap vallen”. Betekent deze redactie, zo werd gevraagd, dat bij legaten en bevoordelingen door het opleggen van een last niet kan worden bepaald, dat ze buiten de gemeenschap zullen vallen?

De Minister erkende, dat hieraan getwijfeld zou kunnen worden. Ten einde elke twijfel uit te sluiten — want het was zijn bedoeling, dat ook bij legaten en bevoordelingen door een last de bepaling gemaakt zal kunnen worden, dat de goederen buiten de gemeenschap zullen vallen —, verklaarde hij zich bereid het artikel te wijzigen in die zin, dat „geërfde of geschonken” wordt vervangen door: door making of gift verkre-

Artikel 177. Men stelde de vraag, of het geen aanbeveling zou verdienen „bekwaamheden” te vervangen door: geschiktheid.

De Minister meende, dat er tussen beide uitdrukkingen geen materieel verschil bestond, doch was bereid de gevraagde wijziging aan te brengen.

Artikel 178. Bij lid 2 van dit artikel werd gevraagd, of het niet wenselijk zou zijn deze bepaling zo aan te vullen, dat, indien de ene echtgenoot zich verbonden heeft, de andere behalve gemeenschapsgoederen ook privégoed van degene, die zich verbond, voor uitwinning mag aanwijzen.

Deze vraag beantwoordde de Minister ontkennend. Hij wees er op, dat het hier gemeenschapsschulden betreft. Zou men nu voor een gemeenschapsschuld privégoed van een der echtgenoten gaan executeren, dan ontstaat een vergoedingsplicht van de andere echtgenoot. Daardoor wordt de zaak alleen maar ingewikkelder, zonder dat het er voor de andere echtgenoot beter op wordt.

Artikel 179. De Minister maakte van het overleg gebruik om mede te delen, dat en waarom hij in dit artikel nog een wijziging wilde aanbrengen.

Over auteursrechten op werken, waarvan de vrouw de maker is, mag de man thans geen handelingen verrichten dan met medewerking van de vrouw (artikel 3 van de Auteurswet 1912). De persoonlijke oorsprong van zodanige rechten vormt een gereede aanleiding om in het stelsel van handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw, waarin zij over bepaalde goederen van de gemeenschap zelf het bestuur zal voeren (artikel 179), haar ook het bestuur te geven over bedoelde rechten en de inkomsten daaruit, ook indien die rechten in de gemeenschap vallen. Daarnaast dienen vervreemding en bezwaring van bedoelde rechten, wanneer die tot de gemeenschap behoren, onderworpen te zijn aan de toestemming van de andere echtgenoot, zulks overeenkomstig de algemene regel voor vervreemding en bezwaring van niet aan toonder luidende rechten van de gemeenschap (artikel 179a, lid 2, onder b). Voor octrooien en aanspraken op octrooi voor uitvindingen van een gehuwde vrouw, waaromtrent de wet thans geen bijzondere bepaling in het belang van de gehuwde vrouw bevat, behoort een regeling te worden getroffen als voor auteursrechten. De Minister was daarom voornemens het genoemde artikel 3 en de daarmee samenhangende tweede zin van artikel 51 van de Auteurswet 1912 te schrappen en aan artikel 179, lid 1, toe te voegen:

e. auteursrechten op werken, waarvan de vrouw de maker is, en octrooien en aanspraken op octrooi voor uitvindingen van de vrouw, alsmede de vruchten en inkomsten van die goederen.

Artikel 179a. Onder b van lid 2, zo werd uit de commissie opgemerkt, wordt gesproken van „inschulden, effecten en andere rechten, niet aan toonder”. Slaan nu de woorden „niet aan toonder” alleen op „andere rechten”, of ook op „inschulden en effecten”?

De Minister antwoordde, dat de woorden „niet aan toonder” op alle drie slaan.

Vervolgens werd er op gewezen, dat het artikel enerzijds zeer ver gaat in de bescherming van de andere echtgenoot (meestal de vrouw) door vervreemding of bezwaring van onroerende goederen en schepen aan haar toestemming te binden, doch dat anderzijds het de man vrijlaat om effecten aan toonder (waaruit moderne vermogens voor het grootste deel plegen te bestaan) zonder haar toestemming te vervreemden. Men vroeg zich af, of dit consequent is.

Naar aanleiding hiervan wees de Minister er op, dat vervreemding en bezwaring van onroerend goed en schepen door de besturende echtgenoot zonder medewerking van de andere echtgenoot mag geschieden, wanneer de besturende echtgenoot van zulke handelingen zijn bedrijf maakt en de handeling in dat bedrijf geschiedt. De inderdaad ver gaande beperking van de macht van de besturende echtgenoot vindt dus haar grens in de behoeften van het verkeer. Deze zelfde behoeften

van het verkeer maken het echter, gezien de rechtsregels omtrent roerend goed, daaronder begrepen die omtrent toonderpapier, niet wel doenlijk om met praktisch effect te bepalen, dat de besturende echtgenoot toonderpapier niet zou mogen vervreemden of bezwaren zonder toestemming van de andere. Hier botsen twee beginselen; de eisen van het verkeer zullen hier de doorslag moeten geven.

Een volgende vraag had betrekking op de vervreemding van inboedelgoederen en wel in omgekeerde zin als de vorige vraag. Zal het verbod om zulke goederen zonder toestemming van de vrouw te vervreemden niet tot grote moeilijkheden in het goederenverkeer leiden?

De Minister meende, dat men hiervoor niet bevreesd behoeft te zijn. In de eerste plaats heeft de regel geen betrekking op meubilair, dat tot een beroeps- of bedrijfsvermogen behoort. In de tweede plaats zal een koper in een vendulokaal te goeder trouw zijn (artikel 167). En tenslotte kan men bij een veiling in een particuliere woning te weten komen, op wiens verzoek de veiling plaats heeft. De meerderheid der huwelijksgemeenschappen bestaat vrijwel uitsluitend uit inboedelgoederen. Daarom is bescherming van de niet-besturende echtgenoot juist met betrekking tot de inboedel zo nodig.

Uit de commissie wees men er nog op, dat het artikel spreekt van „toestemming” van de andere echtgenoot, niet van samenwerking van de beide echtgenoten. De bedoeling hiervan is te doen uitkomen, dat alleen de handelende echtgenoot aansprakelijk is. Is dit wenselijk? Men zou ook samenwerking kunnen eisen en dan beide echtgenoten aansprakelijk stellen.

Naar de mening van de Minister zou dit laatste niet juist zijn. Het vereisen van medewerking in plaats van toestemming zou niet alleen de handelende echtgenoot en de gemeenschap, doch ook de echtgenoot, die het bestuur over de gemeenschap mist, in privé aansprakelijk maken. Daarvoor bestaat, zo meende de Minister, geen reden.

Artikel 180a. Uit de commissie werd de vraag ter sprake gebracht, of de z.g. rolwisseling bij slecht beheer of weigering tot het geven van inlichtingen inderdaad wenselijk is. Zou niet kunnen worden volstaan met de sanctie van scheiding van goederen?

De Minister meende, dat de rolwisseling naast de scheiding van goederen wel degelijk reden van bestaan heeft. Het kan immers voor de vrouw en het gezin van veel belang zijn, dat de gemeenschap in stand blijft en dat de man niet de gelegenheid krijgt om over de helft van het vermogen en over zijn toekomstig vermogen naar willekeur te beschikken.

Artikel 188. De Minister deelde mede, nog een verbetering in dit artikel te willen aanbrengen. In het gewijzigd ontwerp is de termijn van een maand voor het doen van afstand van de gemeenschap, evenals in artikel 1.7.3.8 van wetsontwerp 3767, verlengd tot drie maanden. Het is wenselijk, conform dat artikel, in lid 1 achter „akte van afstand uit te brengen” in te voegen: „en deze te doen inschrijven in het huwelijksgoederenregister” en voorts is het wenselijk hierachter (hetzelfde dient nog te geschieden in wetsontwerp 3767) nog op te nemen: „bedoeld in artikel 207 (artikel 1.8.1.3)”, ten blijk, dat de inschrijving moet geschieden in het huwelijksgoederenregister ter griffie van de rechtbank van de plaats van huwelijksvoltrekking of, als het huwelijk buitenslands is voltrokken, van de plaats, waar de huwelijksakte ingevolge artikel 139 B.W. (artikel 1.4.5) is ingeschreven.

Artikel 204. Ook in dit artikel wilde de Minister nog een verbetering aanbrengen. In lid 2, zin 2, moet nl. tussen „voor het maken” en „der voorwaarden” worden ingevoegd: of wijzigen. Dezelfde verbetering zal moeten worden aangebracht in artikel 1.8.1.5 van wetsontwerp 3767.

Artikel 207. Gevraagd werd, of bij deze gelegenheid wellicht zou kunnen worden overgegaan tot instelling van een centraal huwelijksgoederenregister.

Hierop antwoordde de Minister, dat een lokaal register, per arrondissement gehouden, toch wel veel voordelen heeft. Wie

inlichtingen wenst, zal doorgaans moeten beginnen met het bevolkingsregister te raadplegen om de personalia nauwkeurig te kunnen opgeven. In vele gevallen zal hij dan in hetzelfde arrondissement alle gegevens bijeen kunnen vinden, wat bij instelling van een centraal register slechts zelden mogelijk zal zijn. Is het huwelijk in een ander arrondissement voltrokken dan dat van de huidige woonplaats der echtelieden, dan blijkt toch bij raadpleging van het bevolkingsregister, in welk arrondissement het huwelijk plaats vond; degene, die inlichtingen wenst, kan dan even vlug schrijven naar de hoofdplaats van dat arrondissement als naar de plaats van vestiging van een centraal register. Mocht het wenselijk blijken op de lokale registers een centrale klapper samen te stellen, dan is dat later altijd nog mogelijk. Zou men besluiten tot het instellen van een centraal register, dan zou daardoor de inwerkingtreding van het wetsontwerp vertraging kunnen ondervinden. Men zou immers moeten beginnen de bestaande gegevens, welke thans op de griffies aanwezig zijn, bijeen te brengen en dit zal vrij veel tijd kosten. De Minister gaf er dus de voorkeur aan het systeem van lokale registers te behouden.

Vervolgens kwam de vraag ter sprake, of de huwelijksvoorwaarden niet volledig in het register dienen te worden opgenomen. Men vreesde, dat vrijheid om met een weergave van de zakelijke inhoud te volstaan tot moeilijkheden zou kunnen leiden, omdat te veel zou worden overgelaten aan het subjectief inzicht van hem, die het opstel van de zakelijke inhoud redigeert.

De Minister merkte op, dat het artikel inschrijving van de „zakelijke inhoud” toelaat, hetgeen inderdaad kan betekenen, dat een samenvattende, niet letterlijke weergave vervaardigd wordt. In de toelichting op het overeenkomstige artikel uit het ontwerp-Meijers zegt deze, dat duidelijker dan tot dusverre wordt uitgedrukt, dat niet de volledige inhoud der huwelijksvoorwaarden behoeft te worden ingeschreven, maar dat met de inschrijving van de zakelijke inhoud kan worden volstaan. Wellicht doelde prof. Meijers hier op de vrijwel algemeen aanvaarde opvatting, dat niet de gehele akte behoeft te worden ingeschreven, maar alleen die bepalingen, waarop men een beroep wil kunnen doen. Het scheen de Minister echter wenselijk, dat duidelijk vastgehouden wordt aan de tegenwoordige regel, dat de bepalingen uit de akte zelf, eventueel in de vorm van een gelijkkluidend uittreksel, in het register worden ingeschreven. Hij achtte het dus beter de woorden „of van haar zakelijke inhoud”, die een parafrase mogelijk maken, te schrappen. De notaris kan dan bij de redactie van de akte er reeds op rekenen, dat de voor publicatie bestemde bepalingen los moeten staan van de verdere inhoud, waarvan publicatie niet nodig en niet wenselijk is.

Voorts wilde de Minister bij dit artikel nog de volgende kwestie behandelen. Vrijwel algemeen wordt aangenomen, dat een derde, die met een niet-ingeschreven bepaling ondanks de niet-inschrijving bekend was, zich niet op het ontbreken van de inschrijving mag beroepen, hoewel het bestaande artikel 207 B.W. dit niet uitdrukkelijk zegt. Men vgl. H.R. 18 Februari 1916, N.J. 1916, blz. 513, vermeld in de toelichting van prof. Meijers. Men mag vertrouwen, dat dergelijke jurisprudentie onder de nieuwe redactie, welke hierover eveneens zwijgt, zal worden gehandhaafd. Toch is het wat zonderling, dat de nieuwe redactie hierin niet voorziet, nu zulks in overeenkomstige artikelen wel geschiedt. Vgl. artikel 3.1.2.7 van wetsontwerp 3770 voor de registers van registergoederen (in welk artikel „onkundig zijn” alsnog moet worden veranderd in „onkundig waren”). Om deze redenen wilde de Minister artikel 207, lid 1, van het gewijzigd ontwerp wijzigen in diervoege, dat de aanhef komt te luiden:

Bepalingen in huwelijksvoorwaarden kunnen niet worden tegengeworpen aan derden, die daarvan onkundig waren, tenzij die bepalingen ingeschreven waren in het openbaar huwelijksgoederenregister, gehouden enz.

Artikelen 210, 223 en 231. In artikel 210 wilde de Minister nog een verzuim herstellen. Evenals in artikel 194 moet nl. „de aanstaande echtgenoten” worden vervangen door: de echt-

genoten of aanstaande echtgenoten. Overeenkomstige wijzigingen wilde de Minister aanbrengen in de artikelen 223 en 231.

Artikelen 220 en 221. Hier wilde de Minister, eveneens met het oog op de mogelijkheid van het maken of wijzigen van huwelijkse voorwaarden staande huwelijk, een wijziging aanbrengen.

Artikelen 287a en 303. Heeft het, zo werd uit de commissie gevraagd, nu ook tijdens het huwelijk huwelijkse voorwaarden zullen kunnen worden gemaakt en gewijzigd, nog wel zin te bepalen, dat bij hertrouwen en bij verzoening na scheiding van tafel en bed alle gevolgen van het huwelijk van rechtswege herleven? Moeten partijen niet in de gelegenheid worden gesteld vóór het hertrouwen of ter gelegenheid van de verzoening nieuwe huwelijkse voorwaarden te maken?

De Minister meende, dat het inderdaad nog altijd zin heeft te bepalen, dat bij hertrouwen en bij verzoening na scheiding van tafel en bed alle gevolgen van het huwelijk herleven. Anders zou allerlei rechtsonzekerheid kunnen ontstaan. Men zou b.v. niet weten, of huwelijkse voorwaarden, die in het eerste huwelijk golden, ook voor het tweede huwelijk zullen gelden. Wel moeten echter partijen vóór het hertrouwen of ter gelegenheid van de verzoening huwelijkse voorwaarden kunnen maken of wijzigen. Duidelijkheidshalve wilde de Minister daarom aan artikel 287a, lid 1, toevoegen:

Op het maken of wijzigen van huwelijkse voorwaarden vóór het aangaan van het nieuwe huwelijk vindt artikel 204, tweede lid, overeenkomstige toepassing.

Artikel 303, handelende over de verzoening na scheiding van tafel en bed, behoeft, naar de Minister nog opmerkte, geen aanvulling, omdat in dat geval de regelen voor het maken of wijzigen van huwelijkse voorwaarden staande huwelijk (artikel 204) zonder meer gelden; bij scheiding van tafel en bed blijft immers het huwelijk bestaan.

Tenslotte deelde de Minister nog mede ook enkele wijzigingen te zullen aanbrengen in artikel IV van het gewijzigd ontwerp.

Na afloop van het overleg zond de Minister aan de commissie een Nota van Wijzigingen, waarin de hierboven aangekondigde wijzigingen verwerkt zijn. De commissie legt deze Nota van Wijzigingen tegelijk met dit Verslag aan de Kamer over.

Alvorens eindverslag uit te brengen, d.w.z. te verklaren, dat de openbare behandeling van het wetsontwerp voldoende is voorbereid, wil de commissie zich nog nader beraden, of harerzijds amendementen zullen worden voorgesteld. Zij meent echter met het uitbrengen van dit verslag van het mondeling overleg niet te moeten wachten totdat dit beraad is geëindigd.

Aldus vastgesteld 13 Juli 1955.

OUD

WTTEWAALL VAN STOETWEGEN

BURGER

TENDELOO

VERKERK

GERBRANDY

N. VAN DEN HEUVEL

DE VINK

LEMAIRE

VAN RIJCKEVORSEL

ZEELLENBERG.